

Izvod iz sadržaja stručnog članka

Jelena Đurđulov i Mile Stijepović. **Razmena naučnih informacija u mrežnom okruženju.**

U: Horizonti svetskog i evropskog bibliotekarstva u digitalnom dobu: Zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije.

Beograd 27-28. oktobar 2011.

Savremena naučna komunikacija

- Zahvaljujući internetu dolazi do ubrzavanja razmene informacija u naučnoj zajednici
- **Slobodan pristup** je doprineo razvoju savremene nauke koja zahteva bržu razmenu informacija.
- Novi kvalitet u razmeni doneo je razvoj internet tehnologija koje su omogućile da čitalac učestvuje u razmeni komentarima i može uticati **na dalji koncept istraživačkog rada**

Nekad i sad

- **Nekada** : formalna komunikacija kroz objavljivanje u naučnim časopisima, sa diskusijama ; neformalna: stručni sastanci ili tzv. nevidljivi koledž - neformalno dopisivanje naučnika
- Danas : **veb 2.0 alati** (blogovi, vikovi, sajтови, društvene mreže) omogućavaju neformalnu komunikaciju i mrežno okruženje, što je, s obzirom na interdisciplinarnost i širu geografsku distribuciju istraživača, vrlo značajno za širenje ideja
- **Dodatna vrednost** ovih alatki što pored skladištenja i upravljanja citatima, korisnici mogu da vide koje izvore koriste njihove kolege

Naučni blog

- Pokrivaju širok spektar tema, pišu ih **naučnici** širom sveta – svojevrsna analiza njihovog istraživanja
- Omogućavaju brzo deljenje informacija, pospešuju saradnju i **ubrzavaju proces stručne recenzije**
- Naučnik nije ograničen od strane urednika, stvara se produktivan prostor za čitaoca (komentari i hiperlinkovi) s tim da čitalac poseduje **veb 2.0 pismenost** i može proceniti vrednost izvora bloga
- Većina tematska – mogu se koristiti ključne reči i brojni alati za pretraživanje (npr. Google blogs)

Naučni blog

Tri načina predstavljanja informacija:

pojedinaac, brend, agregator

1. **Nedostatak:** zahteva veliku angažovanost pojedinca ; potrebno svakodnevno ažuriranje ; interakcija kroz komentare bez motivisanog autora i solidne čitalačke baze gubi svrhu
2. Brend blogovi: grupe, časopisi, popularni veb sajtovi - **prednost** je velika čitalačka baza ali više teže opštim temama, pa i senzacionalizmu, što ne obezbeđuje istovremeno i kvalitet
3. Blogovi od strane agregatora funkcionišu kao **portali** – sadrže informacije i obezbeđuju pristup većem broju blogova

Blog od strane agregatora

- Primer: **Science Blogs**, <http://scienceblogs.com>
- Autori uglavnom **eksperti** u svojim oblastima te njihova koncentracija na ovim blogovima predstavlja jaku naučnu zajednicu
- **Prednost:** omogućavaju pronalaženje informacija o bilo kojoj temi (na različitim niovima interesovanja), mogućnost ostavljanja hiperlinka i u komentarima i u tekstu - važan su izvor informacija, zahtevaju kritično orjentisanu pažnju
- Mana za naučnu zajednicu: povremena i samoregulatorna priroda blogova

Bitna razlika u odnosu na obični blog

- Naučni blog nudi mnoge **referentne akademske izvore** te su vredan resurs naučnih vesti
- Naučnici sa sličnim interesovanjima mogu da procene vrednost bloga, ali i da ga **dopune svojim istraživanjima**
- Proces **stručne recenzije** je ubrzan - čitaoci ostavljanjem komentara daju brzu povratnu informaciju
- Idealni za iznošenje različitih stavova
- Predstavljaju **alternativan način za obaveštavanje** o poslednjim trendovima i istraživanjima
- **Pospešuju saradnju naučnika** - mogućnost ostavljanja hiperlinka vodi do drugog bloga što širi čitalačku publiku i zajednički uticaj na sadržaj
- Mogućnosti velike, ali je bitna i **vrednost i verodostojnost** podataka – potencijal ograničen zbog prisustva blogova sa netačnim informacijama – zato je značajniji zajednički rad naučnih blogera

Baza podataka Fakultet 1000 (F1000) virtualni fakultet

- Pokretač: Navigaciona grupa za nauku ; danas 10000 naučnika i lekara angažovano
- Prikuplja i vrednuje članke u okviru 43 discipline medicine i biologije
- Svaka naučna oblast ima svoj “fakultet”. Čine ga stručnjaci u toj disciplini a imenuju ih kolege
- Međunarodni savetodavni odbor bira šefove fakulteta koji nadgledaju svaku stručnu oblast, dele discipline na sekcije, predlažu šefove odeljenja, koji pronalaze recenzente za članke

Funkcionisanje

- Sistem **stručne recenzije po objavljivanju** – članovi fakulteta procenjuju i komentarišu najinteresantnije istraživačke članke koje su pročitali svakog meseca iz bilo kog izvora
- Pridruženi članovi pomažu pregled literature, kako bi se pokrili relevantni časopisi
- Trenutno odabiraju oko 1500 članaka mesečno – 2% od svih objavljenih radova iz biologije i medicine
- Preko 85% procenjenih članaka nije iz vrhunskih časopisa

Recenzija

- Članovi predlažu članke za uključivanje u bazu i dodeljuju klasifikacije: “preporuka”, “izuzetan”... prevodi se u numeričke vrednosti u okviru njihovog bibliometrijskog sistema vrednovanja - faktor članka “FFa”
- Zasniva se na najvišoj oceni bilo kog člana fakulteta + tzv. inkrement (dodatni poeni) za svaku dodatnu ocenu drugih članova fakulteta tokom čitanja
- Prikazuje se kod svakog članka, **svi postovi su potpisani**, korisnici **vide ko je preporučio članak**, ko se nije slagao, odgovor autora
- Na osnovu Ffa faktora izračunava se i FFj časopisa
- Administrativna struktura oslonjena na hijerarhiju tradicionalnih institucija
- **Članovi fakulteta nisu plaćeni – dobijaju samo besplatnu pretplatu**

VIVO projekat

- Prvobitno realizovan na Kornel univerzitetu, kasnije podeljen između 7 partnerskih institucija
- **Cilj:** stvoriti jednu tačku pristupa za naučne interakcije - olakšati umrežavanje među istraživačima
- Institucije mogu postaviti **aplikaciju za slobodan pristup, koji podržava VIVO**, ili VIVO mrežu snabdeti podacima koji su usaglašeni sa semantičkim vebom
- **Sam istraživač ne stvara niti ažurira svoj profil - to radi VIVO:** unosi podatke o publikacijama korisnika, priznanjima, nagradama, nastavnim interesovanjima – to čini iz verifikovanih izvora – Baza podataka ljudskih resursa, stipendija, PubMed ili Scopus evidencije...

<http://www.vivoweb.org>

- Vivo koristi **kontrolisani rečnik** da standardizuje i preuzima informacije i stavlja ih na raspolaganje širokom krugu korisnika (naučnici, studenti, finansirajuće agencije...šira javnost)
- **Pretraga:** daje informacije o ljudima, aktivnostima, organizacijama, publikacijama i drugim predmetima interesovanja
- Najveća korist za naučnike koji traže članove tima za svoja istraživanja (može se saznati s kim je neko saradivao, koliko puta)
- U SAD postoje i drugi primeri povezivanja naučnika

DiPP platforma

- Primer iz evropske prakse za **razmenjivanje i ocenu naučnih informacija**- razvijena u Nemačkoj
- Obezbeđuje tehničku, pravnu, organizacionu podršku i alate za naučno izdavaštvo
- Prilagođena individualnim potrebama - od registracije i distribucije radova u repozitorijume do kompleksnih multimedijalnih časopisa sa stručnom recenzijom

Ciljevi

- Brže objavljivanje pomoću digitalizacije
- Poboljšanje upotrebe, značaja i vidljivosti naučnih i stručnih informacija primenom tehnologije otvorenog koda
- Podrška naprednim metodama objavljivanja
- Razumljivija i transparentnija istraživanja kroz sveobuhvatno predstavljanje istraživačkog procesa

Karakteristike

- Podržava naučnu komunikaciju na internetu, naročito jačanje i proširenje elektronskih časopisa
- Kroz otvoreni pristup i elektronsko izdavaštvo utiče na diskurs upravljanja naučnim informacijama
(naučna komunikacija zahteva preciznu prezentaciju sadržaja, omogućavanje citiranja i postavljanje kvalitetnog materijala)
- Platforma organizovana na fleksibilan način - može se prilagoditi potrebama različitih grupa: biblioteke, urednici, autori, izdavači)

Tehnička infrastruktura

- Tehnička infrastruktura DiPP-a omogućava produkciju e-časopisa, distribuciju dokumenata, arhiviranje, uz primenu međunarodnih standarda i podržavanje principa servisno orijentisane arhitekture
- Glavna metoda prenosa informacija: HTTP (protokol za prenos hiperteksta)
- Jezik za opis veb servisa: WSDL - na bazi XML-a
- Protokol inicijative otvorene arhive za skupljanje metapodataka: OAI
- Protokol za pristup direktorijumima :LDAP (koji koriste i I-mejl i slični programi)

Karakteristike

- Format za objavljivanje e- časopisa je inovativan – primenjuje nove oblike obezbeđivanja kvaliteta i recenzije.
- Za distribuciju koristi servise indeksiranja za pretraživače i baze podataka ISSN, DOAJ, Google Scholar...
- Dat je primer jedne stručne recenzije po objavljivanju u DiPP-u
- Članci pretraživi po: autorima, temama, vrsti teksta itd – ako je stavljen na diskusiju vidi se ko ga je komentarisao i kada, klikom na komentar moguće dobiti pristup stranici sa tekstom komentara u PDF-u

Primeri organizacije razmene naučnih informacija u Srbiji

- SINGIPEDIA : naučno-istraživački portal Univerziteta Singidunum : ima razne sekcije ; priznanje Diskobolos u kategoriji veb ostvarenja za 2010. godinu od strane JISA (Jedinstveni informatički savez Srbije) ; preko 1300 naučnoistraživačkih radova, preko 2600 aktivnih članova- slaba interakcija sa čitaocima - mali broj komentara
- MOJEPRAVO.NET: forum pravnika, studenata i laika - dobar primer foruma za sva pitanja u vezi sa pravom
- U Srbiji još nije dovoljno iskorišćeno mrežno okruženje za razmenu informacija i širenje ideja